

RAPPORT

Groot onderhoud N489 te Mijnsheerenland

Nader onderzoek flora en fauna

Klant: Provincie Zuid-Holland

Referentie: WAT_BD2366_R002_NL98237_D01

Versie: 01/Draft

Datum: 30 juni 2016

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Laan 1914 no.35
3818 EX Amersfoort
Netherlands
Rivers, Deltas & Coasts
Trade registration number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 88 348 28 01 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Groot onderhoud N489 te Mijnsheerenland

Ondertitel:
Referentie: WAT_BD2366_R002_NL98237_D01
Versie: 01/Draft
Datum: 30 juni 2016
Projectnaam: Groot onderhoud N489 te Mijnsheerenland
Projectnummer: BD2366
Auteur(s): Jobert Rijsdijk

Opgesteld door: Jobert Rijsdijk

Gecontroleerd door: Jeroen Groenendijk

Datum/Initialen: 20 juni 2016

Goedgekeurd door: Jacob Hoogland

Datum/Initialen: 28 juni 2016

Classificatie

Open

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The quality management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001, ISO 14001 and OHSAS 18001.

Inhoud

1	Aanleiding en doel	1
2	Voorgenomen ingreep en werkwijze	2
2.1	Voorgenomen ingreep	2
2.2	Werkwijze	2
3	Resultaten	5
3.1	Algemene indruk inplangebied	5
3.2	Vaatplanten	5
3.3	Noordse woelmuis	5
3.4	Vogels	5
3.5	Vissen	6
4	Effectanalyse	7
5	Mitigerende maatregelen	8
6	Conclusie	9
	Literatuur	10

1 Aanleiding en doel

De provincie Zuid-Holland is voornemens om groot onderhoud uit te voeren aan de N489 te Mijnsheerenland. Als gevolg van dit groot onderhoud aan de N489 vinden er verschillende werkzaamheden plaats. De N489 wordt verbreed en er worden verschillende rotondes aangelegd. Als gevolg van de verbreding van de N489 worden er enkele delen van watergangen gedempt en wordt een groot aantal essen en populieren langs de N489 gekapt.

Uit een quickscan flora- en fauna van 2014, uitgevoerd door VanderHelm Milieubeheer B.V., blijkt dat het voorkomen van jaarrond beschermde nesten en verblijfplaatsen van vleermuizen in de bomen langs de N489 niet is uit te sluiten. In 2014 en 2015 heeft Royal Haskoning reeds een vleermuisinventarisatie uitgevoerd. Hierbij zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Naast jaarrond beschermde nesten in de bomen komen er mogelijk beschermde vissoorten voor in de te dempen watergangen. Daarnaast blijkt dat de aanvankelijk voorziene rotonde bij de Van Koetsveldlaan deels in het natuurgebied Negentienmorgenvliet komt te liggen. Van dit gebied zijn waarnemingen bekend van rietorchis en noordse woelmuis. Door het kappen van de bomen kunnen jaarrond beschermde nesten verstoord of vernietigd worden. Ook kan het dempen van watergangen en de aanleg van de rotonde Van Koetsveldlaan leiden tot een verlies aan leefgebied en sterfte van individuen van beschermde vis-, planten- en zoogdiersoorten. Bij het vernietigen of verstoren van verblijfplaatsen en leefgebied en het doden van individuen is sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet. Om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen, dient er een nader onderzoek naar de genoemde soortgroepen plaats te vinden. De provincie Zuid-Holland heeft Royal HaskoningDHV verzocht dit nadere onderzoek uit te voeren. In de voorliggende rapportage zijn de methode en resultaten van dit onderzoek gepresenteerd en wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Is er leefgebied van de noordse woelmuis aanwezig en leiden de werkzaamheden tot aantasting van het leefgebied?
- Komen er beschermde vaatplanten voor in het plangebied en leiden de werkzaamheden tot aantasting van de groeiplaatsen?
- Komen er beschermde vissoorten voor in de watergangen in het plangebied en leiden de werkzaamheden tot aantasting van leefgebied van deze soorten?
- Zijn er jaarrond beschermde nesten van roofvogels aanwezig in het plangebied en worden er met de voorgenomen plannen nestbomen gekapt?

2 Voorgenomen ingreep en werkwijze

2.1 Voorgenomen ingreep

Er worden werkzaamheden uitgevoerd aan de gehele N489. Er wordt groot onderhoud gepleegd aan de weg. Ten behoeve van het project worden de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Er worden verschillende bomen gekapt;
- De weg wordt op verschillende punten verlegd;
- Er worden meerdere rotondes aangelegd;
- Sloten worden gedeeltelijk verlegd.

2.2 Werkwijze

Het nader onderzoek naar vaatplanten, jaarrond beschermde vogelnesten, vissen en noordse woelmuis rondom de N489 te Mijnsheerenland is uitgevoerd door Jobert Rijdsdijk, werkzaam als ecooloog bij Royal HaskoningDHV. Op onderstaande kaart staat globaal de onderzoekslocatie weergegeven. Het betreft een groot aantal (te kappen) bomen in de bermen van de N489, naastgelegen watergangen en een deel van het natuurgebied Negentienmorgenvliet.

Figuur 2-1. Onderzoeksgebied N489 met wegbermen (rode lijn) en het natuurgebied Negentienmorgenvliet (gele vlak). Bron: Google maps.

Het plangebied is op verschillende dagen in 2015 en 2016 onderzocht op de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogelnesten, beschermde vaatplanten, vissen en een habitatgeschiktheidsonderzoek voor de noordse woelmuis. In Tabel 2-1 is een overzicht gegeven van de data waarop de verschillende veldbezoeken zijn uitgevoerd en welke soortgroep(en) er op die betreffende data is/zijn onderzocht.

Tabel 2-1: Data en weeromstandigheden van de inventarisaties.

Datum	Tijdstip	Soort(groep)en	Weersomstandigheden
09 juli 2015	Ochtend	Vaatplanten en noordse woelmuis	12 °C \ 1-2 Bft \ droog \ half bewolkt
21 maart 2016	Ochtend	Jaarrond beschermde nesten	8°C \ 1-2 Bft \ droog \ bewolkt
14 april 2016	Ochtend en middag	Jaarrond beschermde nesten en vissen	14°C \ 2-3 Bft \ droog \ helder
18 mei 2016	Ochtend	Jaarrond beschermde nesten	18°C \ 2 Bft \ droog \ helder
7 juni 2016	Ochtend	Jaarrond beschermde nesten, vissen en vaatplanten	20°C \ 2-3 Bft \ droog \ licht bewolkt

Vaatplanten

Het onderzoek naar beschermde vaatplanten (specifiek de rietorchis) is te voet uitgevoerd. Hierbij is gezocht naar bloeiende exemplaren. Voor determinatie is gebruik gemaakt van de Heukels' Flora. Alleen het deel van het gebied dat wordt vergraven ten behoeve van de aanleg van de rotonde aan de Van Koetsveldlaan en de directe omgeving daarvan is gericht onderzocht op de aanwezigheid van de rietorchis.

Noordse woelmuis

Uit de quickscan flora en fauna van VanderHelm Milieubeheer uit 2014 blijkt dat er geschikt leefgebied voor de noordse woelmuis aanwezig is in het gebied Negentienmorgenvliet. In dit gebied zijn structuurrijke flauwe oevers en geschikt rietland aanwezig. Uit onderzoek door Seizoo (2013) blijkt dat de soort ook daadwerkelijk voorkomt in de Negentienmorgenvliet.

Voor het deel van het gebied dat wordt vergraven ten behoeve van de aanleg van de rotonde aan de Van Koetsveldlaan en de directe omgeving daarvan is een habitatgeschiktheidsonderzoek voor de noordse woelmuis uitgevoerd. Enkel het deel van het gebied dat wordt vergraven ten behoeve van de aanleg van de rotonde aan de Van Koetsveldlaan is gericht onderzocht. Dit gebied is te voet onderzocht, waarbij is gelet op de vochtigheidsgraad en hoogte van het gebied t.o.v. de directe omgeving.

Jaarrond beschermde nesten

In de quickscan flora en fauna van VanderHelm Milieubeheer (2014) wordt de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten in de te kappen bomen niet uitgesloten. Om deze reden is in 2016 een onderzoek naar jaarrond beschermde nesten uitgevoerd. Ook is er contact gelegd met de Werkgroep Roofvogels Hoeksche Waard. Gedurende de inventarisatie is er met enige regelmaat contact geweest met de Werkgroep en zijn over en weer inventarisatieresultaten gedeeld.

Op 21 maart 2016 is een eerste onderzoeksrondte naar jaarrond beschermde nesten uitgevoerd. Ten tijde van het veldbezoek stonden de bomen nog niet vol in het blad, waardoor eventuele nesten eenvoudig zijn waar te nemen. De inventarisatie is deels te voet en deels per fiets uitgevoerd. Er zijn vier inventarisatierondes uitgevoerd, conform de Soortenstandaard Buizerd. Daarbij is gebruik gemaakt van

een verrekijker en is er contact geweest met Roofvogelwerkgroep Hoeksche Waard. Ook zijn omwonenden/passanten geïnterviewd.

Vissen

In de quickscan flora en fauna van VanderHelm Milieubeheer uit 2014 wordt de aanwezigheid van de beschermde bittervoorn en kleine modderkruiper in de te vergraven watergangen niet uitgesloten. Om deze reden is in 2016 een onderzoek naar beschermde vissoorten uitgevoerd. Voor het onderzoek zijn de te verleggen watergangen om de 10 meter bemonsterd met een fijnmazig RAVON-steeknet.

3 Resultaten

3.1 Algemene indruk inplangebied

Het plangebied bevindt zich in een agrarische omgeving. Aan weerszijden van de weg zijn agrarische percelen in de vorm van akkers aanwezig. Daarnaast raakt de N489 voor een klein deel aan de bebouwde kom van Mijnsheerenland. Binnen het plangebied zijn geen gebouwen aanwezig. Wel is er een groot aantal bomen aanwezig. Het betreft voornamelijk es en populier.

3.2 Vaatplanten

Uit de quickscan flora en fauna van VanderHelm Milieubeheer uit 2014 blijkt dat de rietorchis (*Dactyloriza praetermissa*) in de directe omgeving van het plangebied is waargenomen, te weten in het natuurgebied Negentienmorgenvliet. Op zowel 9 juli 2015 als 7 juni 2016 is een deel van het gebied Negentienmorgenvliet onderzocht op de aanwezigheid van beschermde vaatplanten en dan met name de rietorchis. Tijdens beide veldbezoeken zijn geen rietorchissen aangetroffen. De aanwezigheid van de rietorchis in het plangebied is uitgesloten.

3.3 Noordse woelmuis

De noordse woelmuis is zeer gevoelig voor concurrentie met andere woelmuissoorten, met name met veldmuizen en aardmuizen. Hij wordt door deze soorten verdreven naar natte terreinen waar hij zich goed op heeft aangepast (www.zoogdiervereniging.nl en RvO, 2015). In niet optimaal habitat is het niet uitgesloten dat de soort ook concurrentie ondervindt van andere soorten. Omdat de noordse woelmuis beter bestand is tegen lagere omgevingstemperaturen dan andere woelmuissoorten, is de noordse woelmuis beter in staat om te overleven in natte vegetatietypen.

Tijdens het veldbezoek bleek dat het onderzochte gebied hoger ligt dan het omringende deel van de Negentienmorgenvliet en daardoor ook duidelijker droger is. Het betreffende deel vormt geen optimaal habitat voor de noordse woelmuis. Doordat het hier een droger gedeelte betreft, wordt de soort hier weggeconcentreerd door andere woelmuizen als de rosse woelmuis. Het is uitgesloten dat de noordse woelmuis voorkomt in het plangebied.

3.4 Vogels

Tijdens het onderzoek naar jaarrond beschermde nesten zijn meerdere (oude) kraaien- en eksternesten aangetroffen. De ekster en zwarte kraai zijn categorie 5 vogels. Dat houdt in dat nesten van deze soorten niet jaarrond zijn beschermd tenzij zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden (bijv. geen alternatieve nestlocaties in de ruime omgeving aanwezig) dat rechtvaardigen. In de directe omgeving van de N489 zijn echter voldoende alternatieve nestlocaties voor de zwarte kraai en ekster aanwezig. Hierdoor vallen de nesten van beide soorten niet onder het jaarronde beschermingsregime.

De Werkgroep Roofvogels Hoeksche Waard heeft in 2014 een buizerdnest aangetroffen in een boom langs de N489. In 2015 is er geen buizerd op het nest waargenomen. Op de aangegeven locatie is op 21 maart 2016 een oud kraaiennest aangetroffen. Op 14 april 2016 is op het nest een zwarte kraai waargenomen. Het nest is de afgelopen twee jaar dus niet gebruikt door de buizerd. Tijdens de overige onderzoeksrondes zijn er geen nesten van roofvogels aangetroffen of territorium indicerende waarnemingen van roofvogels gedaan.

De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van roofvogels binnen het plangebied is uitgesloten. Gezien de aanwezigheid van voldoende kraaien- en eksternesten is het wel mogelijk dat de soort zich op relatief korte termijn vestigt in het plangebied.

3.5 Vissen

Op 14 april 2016 zijn de watergangen in het plangebied uitgebreid bemonsterd op beschermde vissoorten. Hierbij is in de zuidelijke watergang bij de Botweg een exemplaar van de kleine modderkruiper aangetroffen. In de overige watergangen zijn alleen exemplaren van zeelt en tiendoornige stekelbaars aangetroffen.

4 Effectanalyse

De aanwezigheid van de rietorchis en noordse woelmuis is uitgesloten. Ook zijn er geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Negatieve effecten op deze soort(groep)en zijn daarom uitgesloten. Wel is er tijdens de visinventarisatie een exemplaar van de kleine modderkruiper aangetroffen in een watergang bij de kruising Botweg – N489. In verband met aanpassen van de kruising wordt de watergang deels verlegd. Het vergraven van de watergangen leidt tot tijdelijk verlies van leefgebied van de kleine modderkruiper. Er is geen sprake van een permanente afname van leefgebied. Na het verleggen is minimaal hetzelfde oppervlak aan leefgebied weer aanwezig.

Ook kunnen de werkzaamheden leiden tot het verstoren en verwonden of doden van exemplaren van de kleine modderkruiper. Hierdoor is er sprake van een overtreding van artikel 9 en 11 van de Flora- en faunawet.

5 Mitigerende maatregelen

In dit hoofdstuk worden schadebeperkende maatregelen voorgesteld voor soorten waar negatieve effecten op te verwachten zijn.

Om negatieve effecten op de kleine modderkruiper te voorkomen, moeten de volgende maatregelen worden getroffen:

- Bij de planning van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met het voortplantingsseizoen (loopt globaal van maart t/m augustus) en overwinteringsseizoen (loopt globaal van november tot maart) van de kleine modderkruiper;
- Dit houdt in dat het afdammen, dempen, vergraven of leegpompen van watergangen in principe wordt uitgevoerd in de periode tussen 1 september en 1 november, dus na de voortplantingsperiode en vóór de winterrust van vissen en amfibieën;
- Voorafgaand aan het verleggen van de watergangen worden de aanwezige vissen en amfibieën zoveel mogelijk weggevangen. Dit kan alleen in een vorstvrije periode en buiten de voortplantingstijd, dus alleen in de periode van september tot maart met een minimale buitentemperatuur van 5° Celsius;
- Eventueel op de oever geworpen baggerspecie wordt direct door een erkend ecooloog gecontroleerd op eventuele vissen, amfibieën, zoetwatermosselen en andere dieren. De aangetroffen exemplaren worden teruggeplaatst in een vergelijkbare watergang in de directe omgeving waar geen werkzaamheden in plaatsvinden.

Bovenstaande maatregelen moeten worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol.

6 Conclusie

In de periode van juli 2015 tot medio juni 2016 is er tijdens vijf onderzoekrondes gekeken naar de eventuele aanwezigheid van rietorchissen, geschikt leefgebied voor de noordse woelmuis, beschermde vissen en jaarrond beschermde nesten. Tijdens deze onderzoekrondes zijn er geen rietorchissen, geschikt leefgebied voor de noordse woelmuis of jaarrond beschermde vogelnesten aangetroffen. Wel is er in de zuidelijke watergang bij de Botweg een exemplaar van de kleine modderkruiper aangetroffen.

Het vergraven van de watergangen leidt tot tijdelijk verlies van leefgebied van de kleine modderkruiper. Ook kunnen de werkzaamheden leiden tot het verstoren en verwonden of doden van exemplaren van de kleine modderkruiper. De werkzaamheden leiden daarmee tot een overtreding van de Flora- en faunawet.

Om negatieve effecten op de kleine modderkruiper te voorkomen, moet er gewerkt worden volgens een ecologisch werkprotocol. In dit protocol staan mitigerende maatregelen beschreven welke ervoor zorgen dat negatieve effecten worden voorkomen. Indien er volgens een ecologisch werkprotocol wordt gewerkt, bestaat er geen noodzaak tot het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet.

Epiloog

Recentelijk (i.c. 26 mei 2016) heeft de gemeenteraad besloten, dat de gemeente Binnenmaas niet zal meebetalen aan de aanleg van een rotonde bij de kruising N489 (Smidsweg) met de Van Koetsveldlaan. De Provincie Zuid-Holland respecteert deze beslissing van de gemeente Binnenmaas. De aanvankelijk voorgenomen rotonde "Van Koetsveldlaan" zal dan met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet worden aangelegd. De aangetroffen beschermde flora- & fauna in het natuurgebied "Negentienmorgenvliet" blijft dan onaangetast.

Literatuur

- G. Seizoo, 2013. *Advies richting het beheer van het Hoekschewaards Landschap met betrekking tot de muizen welke voorkomen in de kreken natuur van de vereniging*. Hogeschool Inholland, Delft.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, december 2015. *Soortenstandaard Noordse woelmuis*.
- VanderHelm Milieubeheer B.V., 2014. *Ecologische quickscan ten behoeve van groot onderhoud N489 te Mijnsheerenland*. Projectcode: DHMY140631.

Internet:

- Website zoogdiervereniging www.zoogdiervereniging.nl